

Supplerende innspill til “Revisjon av konsesjonsvilkår for Lærdalsvassdraget”.

Fra: Lennart Moe og Henning Moe

10. september 2026

Under befaringen den 26. august 2026 ble deltagerne invitert av NVE til å sende inn innspill så fremt de inneholder ny informasjon og/eller stiller nye krav, med frist den 10. september 2026.

Basert på det vi så, hørte, og diskuterte med deltagerne under befaringen har vi forberedt dette innspillet som omhandler følgende temaer.

1. Vannføringsbehovene langs Lærdalselva.
2. Observasjoner om vannføringer, sommeren 2026.
3. Nivla er et glemt, men fortsatt viktig, sidevassdrag.
4. Vannforekomstenes miljøstatus.
5. Ytterligere konsesjonsbrudd.
6. Reviderte konsesjonsvilkår må være spesifikke, forpliktende og etterprøvbare.
7. Innsyn i beslutningsprosessen.

1. Vannføringsbehovene langs Lærdalselva

Standardvilkår som kiler og ripping i nedre deler av elva er velkomne tiltak, men de hjelper ikke fisken å komme seg opp og forbi Sæhltungjelet til de viktige gytehølene mellom gjelet og Sjurhaugfossen. Denne strekningen har hatt og er en meget viktig del av gyte- og oppvekstplassene for laks og ørret i Lærdalselva.¹

«Beskyttelsen av laksens leveområder i vassdragene skal styrkes.»² I innledningen til befaringen viste NORCE tall og grafer om fiskebestanden som ikke etterlot noen tvil om den negative effekten av kraftverksreguleringen på fisken. Fraføring av vann, fravær av flommer, nedpakking av elvebunnen, raske vannføringsendringer og endrede temperaturforhold er godt dokumenterte reguleringseffekter i Lærdalselva, og strider med Østfold Energis fremstilling av årsaker som de hevder ligger andre steder.

Reguleringseffektene er tydelige og synlige. De er i stor grad knyttet til det endrede og reduserte vannføringsregimet. Lav vannføring hindrer fiskens frie vandring. Den reduserer vanddekt areal om sommeren, nettopp når yngelen skal ta til seg næring og vokse.

Reguleringen av vassdraget har blitt trukket fram av myndigheter og forskere, inklusive Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, som en sentral påvirkningsfaktor for både fiskebestanden

---

¹ Rosseland (1965) beskrev denne strekningen som den mest produktive gytestrekningen i elva. Han var den første til å påpeke at blir sommervannføringen for lav etter reguleringen, kan fisken rett og slett bli hindret i å nå opp strekket, uansett hvor god gyteplassene er.

² St.prp. nr. 32 (2006-2007). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stprp-nr-32-2006-2007-/id442061/?ch=1>

og økosystemene i vassdraget. NVEs prioritering av vassdragskonsesjoner i 2013 klassifiserte Lærdalselva til verdi 4 – «*stor påvirkning*» - av vannkraft på fisk og fiske.

Østfold Energi hevder allikevel at kraftvirksomheten ikke har hatt «*særlig negativ betydning*» for bestandene – uten å underbygge dette. Vannføringsregimet har ikke blitt vurdert opp mot behovene (av Østfold Energi).

Ivaretagelsen av fisken og fisket var på 1960-tallet avgjørende for om det i det hele tatt skulle gis konsesjon til kraftutbygging i Lærdal. Ivaretagelsen styrte innholdet i gjeldende konsesjonsvilkår (St.prp. nr. 72, 1965–66). Senere forutsatte St.prp. nr. 79 (2001–2002) og nr. 32 (2006–2007) at bestandene skulle beskyttes mot inngrep i vassdraget og fjordsystemet, med strenge føringer mot ytterligere kraftutbygging.

Vannføringsbehovene var derfor et gjennomgående tema under befaringen. Spesifikke krav har blitt til stilt av mange for å sikre bedre, tilpassede vannføringer under fiskevandningsperioden i sommermånedene og gytesesongen på høsten. Med referanser til historiske rapporter, nyere forskning, og observasjoner gjort av mange deltagere på befaringen så er:

- En vannføring på mellom 20 og 40 m³/s, målt ved Sælthun, nødvendig for at fisken skal klare å gå opp Sælthungjelet. Gjelet er kjent som en flaskehals for fiskeoppgangen.
- En vannføring på minimum 20 m³/s, målt ved Sælthun, nødvendig for at fisken skal gå videre opp laksetrappen i Sjurhaugfoss.
- En vannføring på ca. 10 m³/s, målt ved Sælthun, i perioden 01. oktober frem til vårflommene, nødvendig for gode gyteforhold i gytehølene mellom Sælthungjelet og Sjurhaugfossen.

Det ble sagt under befaringen at økt restvannføring må sikres for at fisken skal kunne gå opp og etablere seg i elva mellom Sjurhaugfoss og Heggfoss. Man vet pr. i dag relativt lite om de faktiske vannføringsbehovene ovenfor Sjurhaugfossen selv om denne delen av elva har et anerkjent stort potensial for gyting og oppvekst.

Vannføringen ovenfor Sjurhaugfossen, inklusive Mørkedøla, er derfor et tema som NVE må ta stilling til. Det er fordi norske myndigheter har som mål at laksen skal etablere seg ovenfor Sjurhaugfoss. I St.prp. nr. 72 (1965–66) ble øvre deler av elva ansett som et erstatningsområde for fisken, og Miljødirektoratet skrev så sent som i september 2025 at:

«Det tiltaket som forventes å ha den største effekten på fiskeproduksjonen er åpning av fisketrappa i Svartagjel slik at hele den anadrome strekningen kommer i produksjon. Totalt er det beregnet at strekningen oppstrøms Sjurhaugfoss kan produsere mellom 33 000 og 57 000 laksesmolt. Sættem m. fl. (2023) har beregnet at strekningen mellom Svartagjel og Heggfoss kan produsere i størrelsesorden 13 000 laksesmolt»³

I 'NINA rapporten', som omhandler muligheter for kultivering av fisk i Lærdalselva, uttrykte Karlsson m. fl. (2024) seg slik:

---

³ Miljødirektoratet, brev 16.09.2025: «Pålegg om reguleringsundersøkelser og tiltak, herunder fiskeutsettinger ovenfor Svartagjel, i Lærdalsvassdraget» (sak 2025/4278), til Østfold Energi AS.

«Øvre del av anadrom strekning, Sjurhaugfoss til Heggfoss, er i dag sett på som produksjonsområde for kompensasjon for tidligere regulering.»⁴

NINA rapporten fulgte Sættem m. fl. (2023) som tok for seg «*egnede tiltak*» som fremmer oppvandring og naturlig gyting av anadrom fisk fra Sjurhaugfoss til Svartegjel, på bakgrunn av den reduserte laksebestanden i elva generelt.⁵

Allikevel har ingen pr. i dag tatt konkret stilling til vannføringsbehovene i den aktuelle delen av elva ovenfor Sjurhaugfoss. Ingen kan si med sikkerhet hva som er 'nok vann' til å oppnå målsettingene som er satt. Dette må vurderes før revisjonsvilkårene kan bestemmes.

Den øvre delen av elva er i dag avhengig av det totale tilsiget fra den uregulerte Smeddøla (fra Filefjell) og vannføringen som slippes fra Mørkedøla pumpestasjon. Det er få andre tilsig av betydning. Restvannføringen fra Smeddøla og Mørkedøla måles ved Lo Bru (broen over til Borgund kraftverk). Østfold Energi vil avskaffe dette målepunktet. Det må ikke skje. Lo Bru har data tilbake til 1916 og er den lengste tidsserien i vassdraget. Siden 1983 er det kun ved Lo Bru at restvannføringen i vassdraget måles.

Økte og tilpassede vannføringstiltak ovenfor Stuvane kan bare skje ved å endre driftspraksisen og manøvreringsregimet til Østfold Energi. Vannføringer i de kritiske punktene for fisken kan bare tilpasses ved å slippe vann i Sjurhaugfossen fra Borgund kraftverk og/eller tilføre vann fra Mørkedøla. Sistnevnte er avhengig av magasinene og bekkene som er tilknyttet takrennesystemet, samt pumpingen fra Mørkedøla pumpestasjon. Lenger ned i Lærdalselva kan mer vann tilføres fra sidevassdrag som Nivla.

Den reduserte restvannføringen i Mørkedøla som følge av kraftverksreguleringen i 1974 er vist i **Figur 1**, hentet fra NINA rapporten. Den viser avrenningen fra Mørkedøla (målestasjon Bergstølsfossen) og Smeddøla (ved målestasjon Ulvisbakken) før (1962-1972) i venstre panel (A) og etter regulering (1974-1983) i høyre panel (B). Både sommer- og høstvannet i Mørkedøla ble kraftig redusert etter at Borgund kraftverk ble satt i drift i 1974. Begge målestasjonene, Ulvisbakken og Bergstølsfossen, ble nedlagt i 1983. Målestasjonen ved Lo Bru er derfor viktigere enn noen gang før.

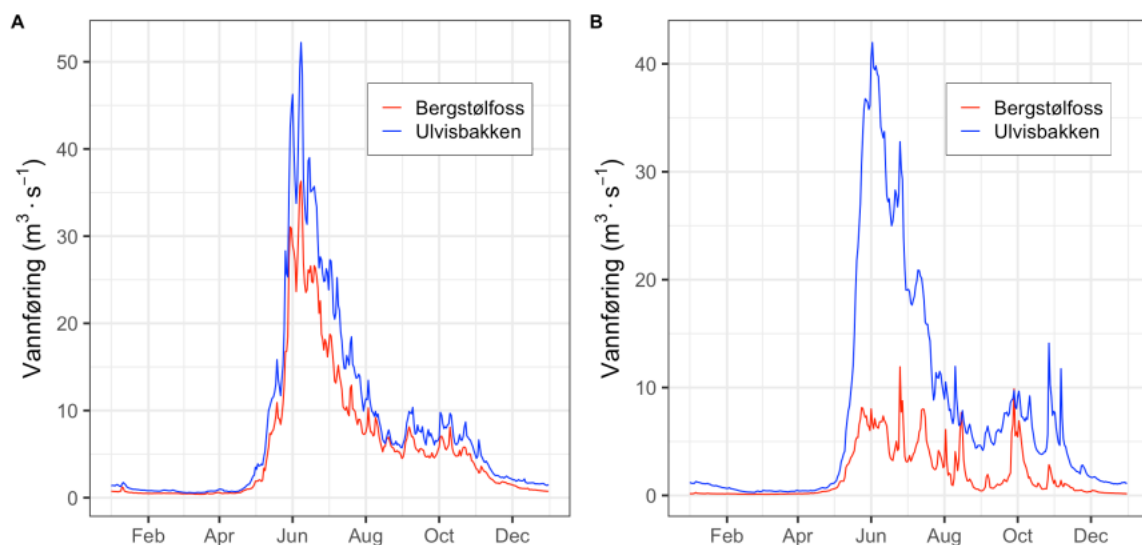
Den kraftig reduserte restvannføringen begrenser potensiale for fiskeproduksjon i øvre deler av elva. Det strider med myndighetenes målsetting.

Sættem m.fl. (2023) viste den reduserte restvannføringen ved Lo Bru som følge av vassdragsreguleringen (**Figur 2**). Den reduserte vannføringen skjer fordi takrennesystemet frafører vann fra Mørkedøla. Sættem m.fl. (2023) poengterte at «*I månedene juni til august er 32-38 % av vannet fraført på denne elvestrekninga basert på differansen i månedsmiddelverdier mellom 1941-1970 og 1991-2018.*»

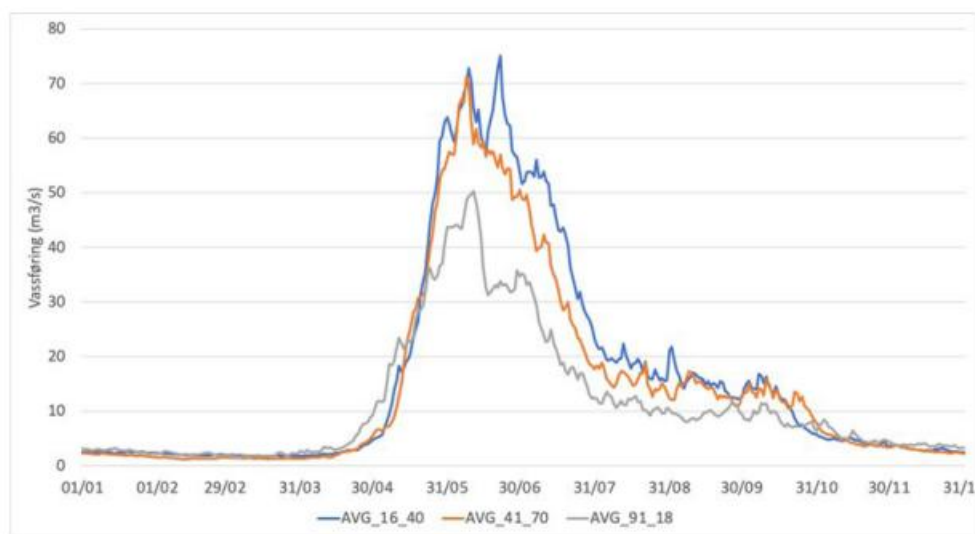
---

⁴ Karlsson, S., Alfredsen, K., Diserud, H. O., Gabrielsen, S-E., Lo, H., Grimelid, T., Kristensen, T., Robertsen, G., Sættem, L. M., Ugedal, O. & Urke, H. 2024. Undersøkelse av fremtidig behov og muligheter for kultivering av fisk i Lærdalselva. NINA Rapport 2375. Norsk institutt for naturforskning. Trondheim, juni 2024. ISSN: 1504-3312. ISBN: 978-82-426-5179-2.

⁵ Sættem, L. M., Urke, H. A., Kraabøl, M., Alfredsen, K., Kristensen, T. og Grimelid, T. 2023. Produksjonspotensiale for laks og sjøaure oppstrøms Sjurhaugfoss i Lærdalsvassdraget, Vestland fylke. Trondheim/Molde februar 2023. ISBN 978-82-93568-54-4.

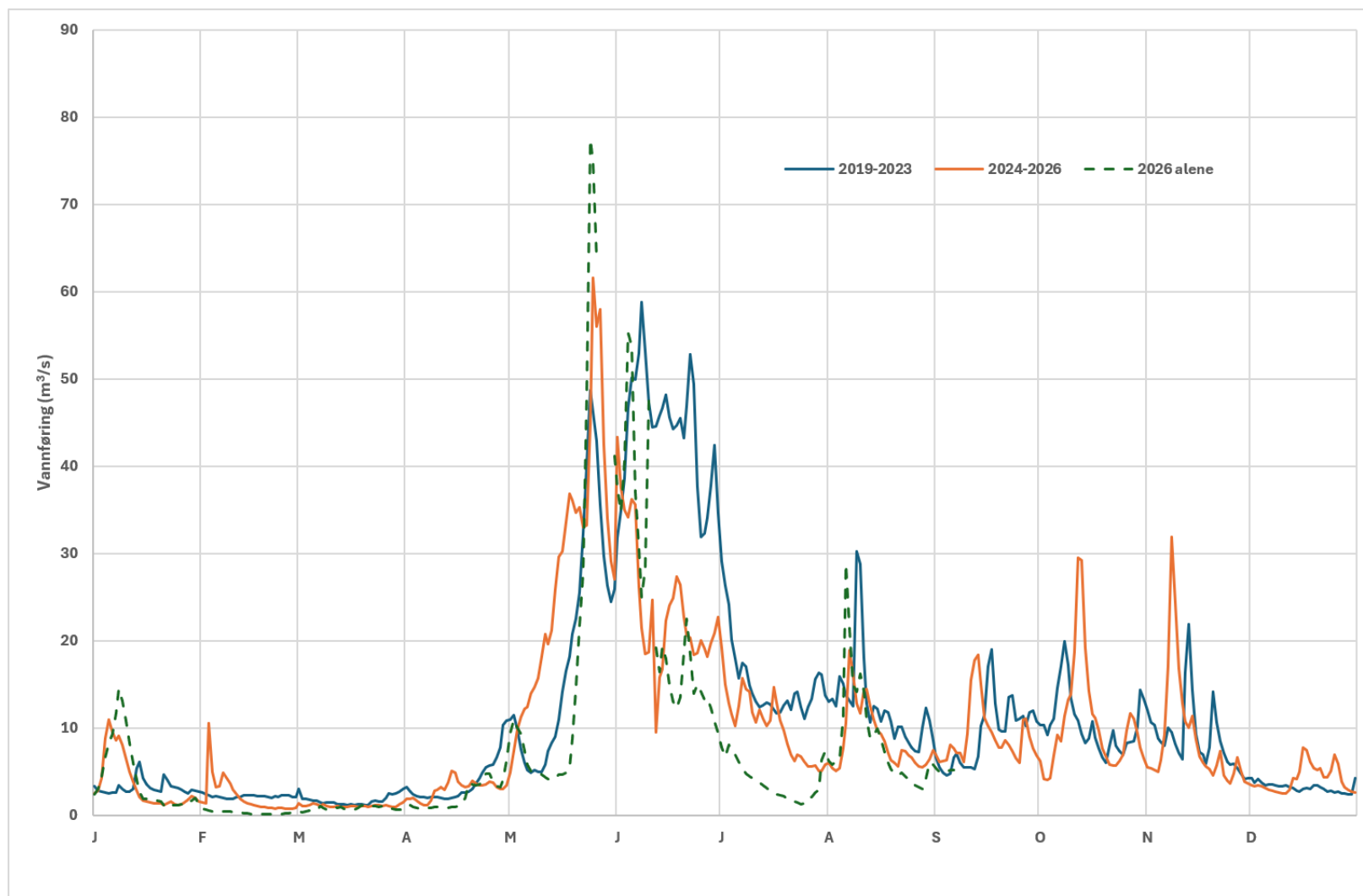

Figur 1: Hentet fra 'NINA rapporten'. Viser et tydelig, kraft tap av sommervannføringen målt i bunnen av Mørkedøla (røde grafer) før (t.v.) og etter (t.h.) oppstarten av Borgund kraftverk i 1974. Dette er vann som i dag kunne brukes til å bedre fiskeproduksjonen ovenfor Sjurhaugfoss og tilpasse vannføringen ved Sælthun.

Figur 2: Hentet fra Sættem m.fl. (2023). Vannføring som døgnmiddel ved Lo Bru for tre perioder 1916-1940, 1941-1970 og 1991-2018 (opprinnelig kilde: Alfredsen 2021).

Sættem m.fl. (2023) påpekte også at den planlagte pumpestasjonen i Mørkedøla vil «*fraføre ytterligere vann fra denne elvestrekningen*». Vi videreførte derfor analysen for å sjekke om Mørkedøla pumpestasjon har påvirket restvannføringen ved Lo Bru. Resultatet er vist i **Figur 3** for perioden 2019-2023 og 2024-2026 (tom. 07.09.2026). Fordi 2026 har vært et tørt år inkluderte vi også data for 2026 som egen graf.

Figur 3: Restvannføringen som døgnmiddel målt ved Lo Bru i periodene 2019-2023 og 2024-2026, og 2026 alene. Grafene viser tapet av sommervannet i Mørkedøla (og derfor Lærdalselva) i perioden etter at Mørkedøla pumpestasjon ble satt i drift.

Pumpestasjonen ble satt i drift høsten 2023. Basert på **Figur 3** er sommervannføringen i perioden 2024-2026 redusert (tre år med sommerdata) sammenlignet med perioden 2019-2023. Det kan tyde på en driftspåvirkning. Det har så langt ikke vært mulig å verifisere nøyaktig startdato for pumpingen i offentlig tilgjengelige dokumenter. Pumpedata er forespurt, men det har pr. i dag ikke blitt mottatt med begrunnelse (via epost så sent som 4. september 2026) at det er teknisk feil i datasystemet til NVE.

I juli i år var restvannføringen ved Lo Bru helt nede i $1.3 \text{ m}^3/\text{s}$. Den 19. juli var restvannføringen $2.2 \text{ m}^3/\text{s}$, mens vannføringen som passerte Mørkedøla pumpestasjon (**Foto 1**) var $0.15 \text{ m}^3/\text{s}$ (**Foto 2**). Gjeldende konsesjon krever en minstevannføring på $0,32 \text{ m}^3/\text{s}$ sommerstid (1.mai - 30. september) dersom vannføringen går under $20 \text{ m}^3/\text{s}$ på Sælthun vannmerke. Dette betyr at Østfold Energi ikke overholdt konsesjonskravet. Samtidig var Eldrevatn bortimot fullt (**Foto 3**), dvs. Østfold Energi valgte å ikke slippe vann.

Foto 1: Minstevannføring sluppet fra betongdammen ved Mørkedøla pumpestasjon den 19. juli 2026

Foto 2: Minstevannføringen målt ved Mørkedøla pumpestasjon den 19. juli 2026

Foto 3: Eldrevatn, 19. juli 2026, vannivå 1114,8 moh (HRV 1116,0 moh)

Vi må videre påpeke at under befaringen fortsatte Østfold Energi å feilinformere om den regulerte og uregulerte delen av Lærdalsvassdraget. I revisjonsdokumentet skrev de at den regulerte delen «er godt under halvparten av nedbørsfeltet og Lærdalsvassdraget har ein vesentleg ikkje regulerbar tilrenning», uten å presentere detaljer. Det de unnlater å presisere er at avrenningen fra den uregulerte delen av vassdraget er kun en brøkdel av den regulerte delen, noe vannføringene ved Lo Bru og Sælthun viser. Den regulerte delen består av 9 magasiner, 9 bekkeinntak, og takrennsystemet. Utbyggingen har skjedd sør i vassdraget av flere grunner – store magasiner og bekkefelt er tilgjengelige, det totale tilsiget er derfor markant større, posisjonering av Borgund kraftverk er på sørsiden av Lærdalselva, og det er lettere adkomst til områder med høyere avrenningspotensiale.

Miljødirektoratet har bekreftet det kraftig endrede vannføringsregimet i Lærdalsvassdraget. De refererer i sin høringsuttalelse til om lag en tredjedel mindre sommervannføring. Dette tilsvarer ca. 20 m³/s mindre vann i snitt ift. før reguleringen.

Disse tallene samsvarer med elveeierlagets egen analyse som er dokumentert i deres høringsuttalelse. Sommervannføringen, nettopp når fisk og yngel trenger vann mest, er markant lavere enn før reguleringen.

Mens vannet fra Filefjell (via Smedøla) i hovedsak gir vårflommene i Lærdalselva, er det fjellene i sør (mot Hemsedalsfjella og Aurland) som er mest betydningsfulle for sommervannføringen. Disse fjellene ligger høyere i terrenget og is- og snøsmeltingen drøyer derfor lengre ut i sommersesongen. Dette sommervannet er nå i stor grad redusert, manøvrert vekk fra de kritisk viktige elvestrekningene ved og oppstrøms Sælthungjelet.

Fjerningen av naturlige flommer og sommervann som følge av reguleringen har påvirket transporten og massebalansen av sedimenter negativt, og dette har kommet mer og mer i ubalanse med utviklingen gjennom årene. NINA har fremhevet de negative påvirkningene slik:

«Forholdene i vassdraget er kraftig påvirket av reguleringen. Størrelsen på – og frekvensen av – flommer er redusert. Det har vist seg negativt for bunnforholdene og livet i elva. Mindre hyppighet og styrke på flom begrenser transporten av finsubstrat. Det fører til tettpakket elvebunn, noe som gir ungfisk færre egnede habitater med skjul.»⁶

Østfold Energis fremstilling av dette temaet er mangelfull og må utdypes i revisjonsdokumentet.

Tilleggskrav ang. vannføring:

- Vurdering av vannføringsbehovene for fiskeproduksjon ovenfor Sjurhaugfossen, slik miljødirektoratets påleggsvedtak fra 2025 krever.
- Økt og tilpasset restvannføring fra Mørkedøla, spesielt i fiskevandingsperioden og gytesesongen, også for å gi mer vann til laksetrappene.
- Videreføring av målepunktet ved Lo Bru, med alle data lagt ut i sanntid på Sildre.
- Vurdering av kraftverkguleringenens påvirkning på sedimenttransport og massebalansen i vassdraget.

⁶ <https://www.nina.no/aktuelt/alle-artikler-og-nyheter/forskere-foreslar-tiltak-for-laksen-i-laerdalselv>

2. Observasjoner om vannføringer, sommeren 2026

Flere konsesjonsbrudd ble nevnt under befaringen, selv om tiden for diskusjon ikke strakk til. Østfold Energi var derimot tydelige på at de ikke begår konsesjonsbrudd.

Etter befaringen sjekket vi vannføringsdata på Sildre. Det ble gjort med bakgrunn i bekymringen vi uttrykte om den hurtige nedkjøringen som skjer nesten hvert år ved midnatt den 31. august når fiskesesongen slutter. Som vist i **Figur 4** skjedde nedkjøringen igjen i år (synlig i den midterste grafen, for Sælthun vannmerke). Samtidig økte vannføringen ved Stuvane vannmerke. Det ser ut som mer vann blir ledet til Stuvane kraftverk samtidig som vannføringen ved Sjurhaugfossen senkes. Det kan virke som en bevisst handling. Det skal dog bemerkes at Nivla også gir et bidrag til vannføringen målt ved Stuvane og dette illustrerer godt hvorfor Stuvane vannmerke (kalt Båthølen av Østfold Energi) ikke er et egnet referansepunkt for revidert konsesjon, slik Østfold Energi foreslår.

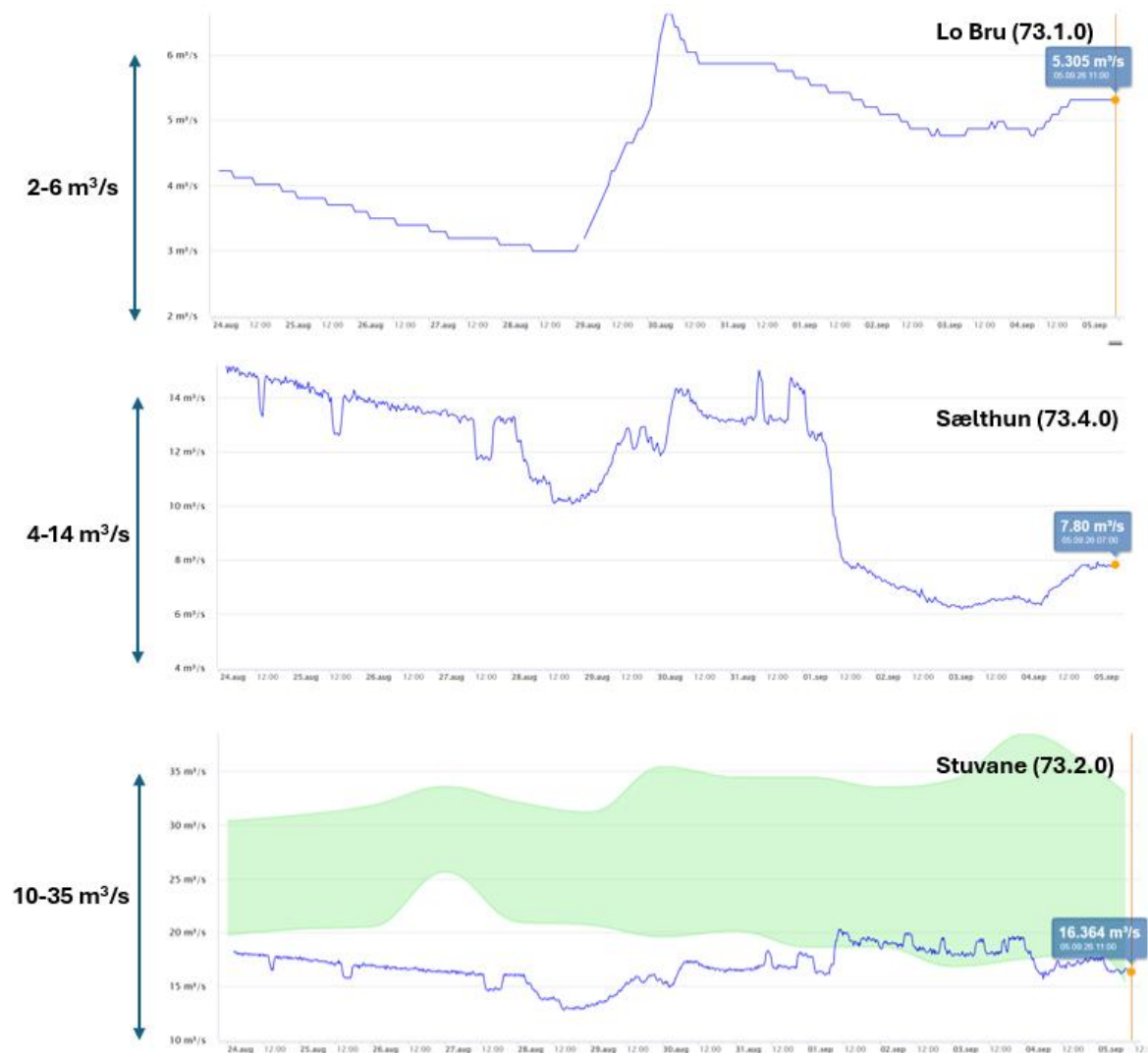
Det er også mulig, men enda ikke bekreftet i dette tilfellet, at vannet fra Borgund kraftverk blir brukt til å drifte Stuvane kraftverk. Dette er et viktig poeng som i en fremtidig vurdering må verifiseres ved å sjekke produksjonsdata. Stuvane er et vinterkraftverk som ikke skal driftes i sommerperioden under en vannføring på 40 m³/s målt ved Sælthun vannmerke.⁷ Reduserte utslipp ved Sjurhaugfoss og redusert vannføring i Selthungjelet hindrer fisken i nå gyte plassene ovenfor gjelet.

Ifølge gjeldende konsesjon skal vann fra Borgund kraftverk slippes ved Sjurhaugfoss når vannføringen målt ved Sælthun vannmerke er under 20 m³/s i 5 sammenhengende dager eller mer. Dette var tilfellet i lengre perioder i sommer (**Figur 5**) og vannføringsvilkårene i gjeldende konsesjon ble derfor ikke overholdt, selv når Eldrevatn var bortimot fullt.

Tilleggskrav ang. 'sommervann' og driftspraksis:

- Gjennomgang av gjeldende konsesjonsvilkår og alle brudd som er påvist i dette innspillet, i tillegg til bruddene som ble påvist i høringsvaret vårt datert 26. mai 2026. Se Tabell 1 senere i dette innspillet der ytterligere brudd er beskrevet.
- Vurdering av alle privatrettslige avtaler inngått utenom konsesjoner og som påvirker vannføringen ved Sælthun vannmerke, gjennom hele konsesjonsperioden til dags dato. Vi er spesielt bekymret over privatrettslige avtaler som i praksis styrer og påvirker vannføringen målt ved Sælthun i sommerperioden.
- Sikring av bedre, tilpassede vannføringer i fiskevandingsperioden om sommeren og gytesesongen om høsten.
- Tydeligere revisjonsvilkår med spesifikke, tilpassede vannføringer, gjeldende datoer, og rapporteringsplikt for Østfold Energi slik at man kan bedre tilsynsrutiner og vise til brudd evt. etterlevelse. Slike rapporter skal være offentlig tilgjengelige.

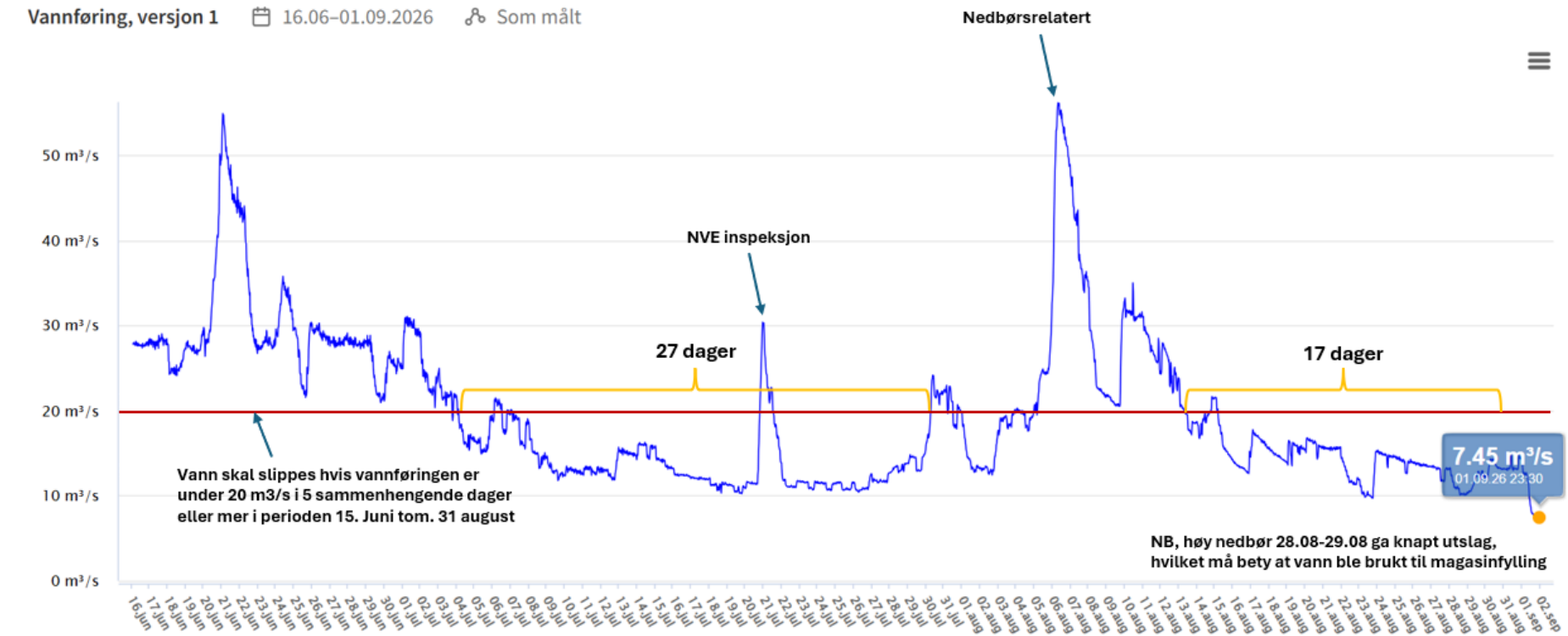
⁷ I 1984 fikk Østfold fylke konsesjon ved kongelig resolusjon 7. desember til å utnytte fallet mellom Sjurhaugfoss og Stuvane ved Ljøsne. Fallavtalen kalles «Håndgivelse mellom grunneiere og Østfold fylkeskommune til fallrettigheter ved bygging av Stuvane Kraftverk». Kraftverket kom i drift i 1988 og er et vinterkraftverk.

Figur 4: Vannføringer hentet fra Sildre for perioden 24.8 tom. 5.9, ved Lo Bru, Sælthun og Stuvane vannmerker. Hurtig nedkjøring skjer ved Sælthun midnatt 31. august. Jevnt høyere og økende vannføring synes ved Stuvane i samme periode.

Sættem m.fl. (1989). Fysiske tiltak for bedring av fiskeoppgang i Lærdalselva. Rapport fra arbeidsgruppe oppnevnt av Direktoratet for naturforvaltning. Også kjent som 'Grande rapporten':

- «Sæltagelet er et meget krevende elveavsnitt for den videre oppvandring av laks og sjørret. Vannføring og vanntemperatur i slutten av juni og i juli er derfor svært utslagsgivende for vandringshastighet videre oppover og for fordeling av gytebestand om høsten.»
- “Forholdene i juli er sammen med forholdene de siste dagene i juni, den viktigste for videre oppgang av fisk.»

Figur 5: Vannføringer hentet fra Sildre for Sæltun vannmerke i perioden 15. juni tom. 2. september 2026. Grafen viser lange perioder hvor vannføringen er under 20 m³/s i 5 sammenhengende dager eller mer, uten at konsesjonspliktig vann blir sluppet. Dette er et konsesjonsbrudd.

3. Nivla er et glemt, men fortsatt viktig sidevassdrag

Under befaringen ved Båthølen ble det poengtert at Nivla fortsatt er et viktig sidevassdrag til Lærdalselva da Nivla har en anadrom strekning på 4 km. Det ble også sagt at den anadrome strekningen har et produksjonsareal som er større enn totalen av kilene som er foreslått av Østfold Energi, og at Nivla har et mulig utvidet, egnet produksjonsområde oppstrøms anadrom strekning (som tidligere ble brukt til kultivering).

Nivlas vannføring er i likhet med Mørkedøla og mange bekkefelt i sidevassdrag sterkt forringet av kraftverkreguleringen. Øvre deler av Nivla er tørrlagt av bekkeinntak som er tilknyttet takrennesystemet, inklusive bekkeinntakene i Gravdalen og Dyrkoll (**Foto 4** og **Foto 5**).

Vannføringsdata for Nivla vannmerke, som var en aktiv målestasjon i perioden 1961-1991, viser forringelsen (**Figur 6**), og påvirkningen er nesten identisk med det som har skjedd ved Bergstølfoss i Mørkedøla (**Figur 1**).

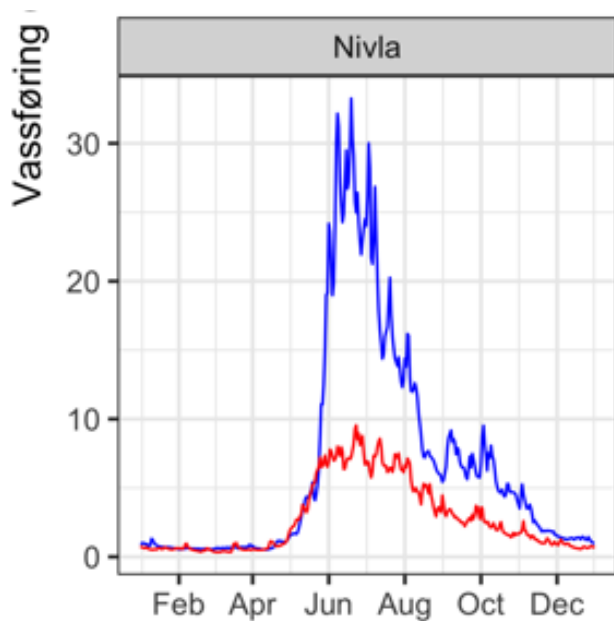

Foto 4: Bekkeinntaket i Gravdalen, sommeren 2025, tørrlagt nedstrøms (Kilde: Moe & Moe 2026)⁸

⁸ <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/69d5a127-1889-4967-b3c7-b89f49c8abe0/202209809/3452531>

Foto 5: Bekkeinntaket i Dyrkoll. Tørrlagt bekk nederst på bildet (Kilde: Urke 2025)

Figur 6: Forringelse av vannføring (m^3/s) i Nivla før (blå) og etter (rød) regulering i 1974. Data 1961-1991. (Kilde: Karlsson m. fl. 2024).

I revisjonsdokumentet til Østfold Energi er forringelsen av Nivla ikke tatt med. I Vann-Nett mangler det også informasjon om hvor mye vann som overføres fra Nivla til takrennesystemet (073-186-R 'Nivla nedstrøms inntak'). Det må derfor vurderes om forringelsen har medført til at områder med produktive gyte og oppvekstarealer for laks og sjøørret er tapt. Heller ikke

miljødesignstudien for Lærdalselva ('SINTEF rapporten') vurderte Nivla, til tross for at den studien skulle dekke alle regulerte anadrome strekninger nedstrøms Sjurhaugfoss.⁹

Tilleggskrav ang. Nivla:

- Vurdering av hvordan og i hvilken grad takrennesystemet påvirker fisken og biomangfoldet i anadrom strekning.

4. Vannforekomstenes miljøstatus

Under befaringen stilte vi spørsmål om vannforskriftens betydning for bekker som blir fanget opp av takrennesystemet. Det er 9 bekkeinntak i systemet som samlet sett fanger opp flere m³/s i snitt. Flere bekker tørrlegges helt, uten minstevannføringskrav. Disse kan umulig oppnå vannforskriftens miljømål.

Ifølge informasjon på Vann-Nett noterer vi at bekker som blir fanget opp på denne måten er klassifisert til å være i «dårlig» eller «*svært dårlig*» økologisk tilstand. Eksempler er Heftingsdøla som normalt renner inn i Mørkedøla, og øvre Nivla som uten bekkeinntak renner ned i Lærdalselva ved Båthølen.

Vi refererer her til selvstendige, kartfestede og rapporterte vannforekomster. Er slike vannforekomster unntatt vannforskriftens krav? Vår forståelse er at det ikke er tilfelle.

Ut ifra vannforskriftens § 5, som omhandler vannforekomster som er klassifisert som «*sterkt modifiserte*», så blir vannforskriftens miljømålsetting om "*god økologisk tilstand*" automatisk nedgradert til "*godt økologisk potensial*". Det kan virke å bety at man skal godta den reduserte vannføringen (tørrleggingen) nedenfor bekkeinntakene.

Her oppstår det en konflikt. Vannforskriften krever nemlig at det skal gjøres avbøtende miljøtiltak ut ifra hva som er praktisk mulig. Sikring av minstevannføringer eller tilpassede vannføringer ved bekkeinntak er praktisk mulig.

Vi bemerker at 'Kjølåni' (vannforekomst 073-14-R) nedenfor Øljusjødammen har «*svært dårlig*» økologisk potensial, grunnet «*stor grad*» av påvirkning fra «*hydrologiske endringer uten minstevannføring*.» I dette tilfellet står det i Vann-Nett at tiltak (til forbedring av økologisk potensial) i forbindelse med «*Lærdalsvassdraget – vilkårsrevisjon*» er «*ikke aktuelt*». Informasjonen på Vann-Nett gir ingen tydelig forklaring eller begrunnelse, hverken for klassifiseringen eller evt. unntak fra kravene i vannforskriften.

Ut ifra vannforskriftens vilkår for unntak etter § 12 (nye inngrep) skal myndighetene bare godkjenne inngrep som forringer miljøtilstander hvis fire vilkår er oppfylt samtidig:

1. Fordelene for samfunnet må være større enn tapet av miljøkvalitet.
2. Det må være teknisk umulig eller uforholdsmessig dyrt å oppnå samme mål på en miljømessig bedre måte.

---

⁹ Fjeldstad, HP., Gabrielsen, SE., Robertsen, G. & B. Skår (2019). Miljødesign i Lærdalselva - Flaskehalser for produksjon av laks og ørret (Report No. 2019:00915). SINTEF Energi AS.

3. Alle mulige gjennomførbare tiltak for å begrense skaden må iverksettes.
4. Inngrepene må ikke ødelegge for måloppnåelsen i andre tilknyttede vannforekomster nedstrøms.

I Lærdalsvassdragets tilfelle er ikke disse kravene oppfylt samtidig. De to siste punktene betyr at tørrlegging aldri kan tillates. Bekkeinntakene og tørrleggingen av flere bekker forringer Mørkedøla og Lærdalselva ovenfor Stuvane spesielt. Mengdene vann er betydelige og noen av bekkene har muligens viktige biologiske/økologiske funksjoner. Dette må vurderes, og hvis det er tilfelle, må det belyses og tas med i bestemmelsen av vilkår og tiltak.

Slik vi tolker forskriftene må Østfold Energi oppfylle krav om å gjøre «*alle praktisk gjennomførbare tiltak for å begrense skaden*» til fisken og biologisk mangfold i vassdraget. Det betyr at krav om minstevannføring eller tilpassede vannføringer må stilles i alle vannforekomster, også de som i dag er tørrlagte, forringede, og de som forringer andre vannforekomster nedstrøms.

Lærdalselva og Mørkedøla er sterkt modifiserte og forringede vannforekomster som følge av kraftverksreguleringen. Vi bemerker at 'Lærdalselvi, nedre' (vannforekomst 073-75-R) og 'Lærdalselvi, øvre' (vannforekomst 073-76-R) er klassifisert med 'moderat økologisk potensial'. De oppnår derfor ikke miljømålet 'godt økologisk potensial' slik vannforskriften krever.

Kraftverksreguleringen er definert i Vann-Nett som en medvirkende årsak til at miljømålene ikke oppnås. Påvirkningsgraden av kraftverksreguleringen¹⁰ er klassifisert som «*middels*», med «*svært dårlige*» kvalitetselementer for fisk. Hva «*middels*» betyr og hvordan det ble vurdert er uvisst. Vi kontaktet derfor Statsforvalteren som forvalter den regionale vannforvaltningsplanen for vannregionen Vestland. Vi fikk i svar at påvirkningsgraden må anses som subjektiv da datagrunnlaget bak klassifiseringen betraktes av Statsforvalteren som «*svakt*».

Det man derimot kan si med visshet er at laksen er rødlistet, fisken i Lærdalsvassdraget er ifølge miljødirektoratet i «*svært dårlig tilstand*», og gytebestandsmål blir ikke oppnådd. Man vet også at «*Merkeforsøk har vist at om lag 70 % av laks i Sognefjorden stammer fra Lærdalselva*» og at vassdraget, som nasjonalt laksevassdrag, er knyttet til et «*beskyttelsesregime*».^{11, 12} Gjennomsnittlig årlig innsig av laks til Lærdalselva, fra 1960–1977 (før effektene av reguleringen) var 7000 laks. I perioden 2017–2022 er estimatet sunket til 700-1300 laks. Gyte-bestandsmål og høstingspotensialet ble klassifisert til «*svært dårlig tilstand*» for perioden 2015–2019 av Vitenskapelig råd for lakseforvaltning.

Det er derfor bemerkelsesverdig at «*driftsvannføring*» og «*miljøbasert vannføring relatert til temperatur i vekstsesongen*» kun gjelder som «*foreslåtte tiltak*» i 'Lærdalselvi, nedre' (073-75-R), og ikke 'Lærdalselvi, øvre' (073-76-R).¹³ Skillet mellom de to er ved Stuvane kraftverk.

---

¹⁰ «Hydrologiske endringer med minstevannsføring – vannkraft».

¹¹ Sættem, LF. 2010. Fiskeribiologisk innstilling med foreløpig anbefaling om vannføring i Lærdalselva og tidspunkt for renovering av trykksjakt ved Borgund Kraftverk, Lærdal kommune.

¹² St.prp. nr. 79 (2001–2002) og nr. 32 (2006–2007) forutsetter at bestandene beskyttes mot inngrep i vassdraget og fjordsystemet, og legger strenge føringer mot ytterligere kraftutbygging.

¹³ Informasjon hentet fra Vann-Nett, 06.09.2026.

Driftsvannføringstiltaket (5106-397-M) er et «*avbøtende*» tiltak, og definert som «*Forbedring av vannføringsregime og/eller etablering av økologisk vannføring*», gjennom å «*Innføre minstevannføring, minste driftsvannføring, variabel miljøtilpasset vannføring*». Planperioden for dette tiltaket er gitt som 2028-2033. «*Virkemiddelet*» bak tiltaket er Vassdragsreguleringsloven § 8. Miljøeffekten er gitt som «*Stor*».

Til sammenligning er det miljøbaserte vannføringstiltaket (5109-352-M) et «*nøkkeltiltak*» for planperioden 2022-2027. Det består av «*Forskning, forbedring av kunnskapsbasen for å redusere usikkerhet*». Detaljer om hva, hvem, hvordan og når står ikke skrevet. «*Virkemiddelet*» er konsesjonsvilkår. Miljøeffekten er ikke gitt.

For vannforekomsten 'Lærdalselvi, øvre' (073-76-R) ovenfor Stuvane er tilsvarende vannføringstiltak ikke inkludert. Det virker rart da det er nettopp i den øvre delen av elva at vannføringsbehovene er størst. Det nærmest relevante tiltaket som står nevnt er «*problemkartlegging*» (5106-399-M). Dette er beskrevet som «*pågående*», uten detaljer, og formålet er «*Forbedring av kunnskapsgrunnlaget*». Det samme gjelder for Mørkedøla.

Klassifisering av miljøstatus er ikke Østfold Energis oppgave, men revisjonssaken må forholde seg til informasjonen om tiltak i regional vannforvaltningsplan for Vestland (KLMD 2022).

«I regional vannforvaltningsplan er Lærdalselva kategorisert som et vassdrag der miljømålet omfatter tiltak som medfører krafttap. For disse vassdragene skal det gjennomføres tiltak som kan medføre krafttap for at målet om godt økologisk potensial (GØP) skal nås. Denne kategoriseringen av Lærdalselva i revisjonssammenheng medfører at det her kan fastsettes nye vilkår som reduserer kraftproduksjonen. Hensynet til laksebestanden skal altså (som utgangspunkt) vurderes som viktigere enn hensynet til kraftproduksjonen.» (Karlsson m.fl. 2024).

Revisjonssaken krever integrert, offentlig og helhetlig vannforvaltning i vassdraget, og kraftverkreguleringen er en vesentlig del av det.

Tilleggskrav ang. klassifiseringen av miljøtilstander i påvirkede vannforekomster og forlag til tiltak:

- Nivla har stort gyte- og oppvekstpotensial for laks og sjørret som i dag ikke kan utnyttes. For å opprettholde biologisk mangfold og sikre fiskeproduksjon må bekkeinntakene som i dag ikke har minstevassføring bli pålagt dette.
- Minstevannføring i bekker som i dag er tørrlagte og som bryter med kravene i vannforskriften. De vil alle bidra til å sikre bedre forhold for fisken i Lærdalselva og laksetrappene.
- Revisjonsdokumentet til Østfold Energi må tydeliggjøre sammenhengen mellom kraftverksreguleringen og vannforskriftens krav.
- I beslutningsprosessen må NVE forholde seg til alle miljømålsettinger i vassdrag, inklusive gytebestandsmålene satt av Miljødirektoratet.

5. Ytterligere konsesjonsbrudd

Under befaringen kom ytterligere konsesjonsbrudd til syne. Disse er oppsummert i **Tabell 1** og er i tillegg til de bruddene vi påviser i høringssvaret vårt (26. mai 2026). I sammenheng med brudd ble verdien av reguleringen for Østfold Energi og kommunen diskutert, også i forhold til tapet av inntekter i lokalsamfunnet som følge av stengt fiske. I etterkant av befaringen sjekket vi konsesjonsvilkårene ang. dette temaet. Punkt 15 i konsesjonen sier *«Konsesjonæren plikter å treffe nødvendige tiltak for å søke å avhjelpe de skader og ulemper som reguleringene og overføringene fører med seg for bygdefolkets interesser.»* En artikkel i Nationen fra 2018 siterer en NTNU-rapport der det er anslått at *«laksefisket bidrar med cirka 23 millioner kroner i omsetning i Lærdal-samfunnet hvert år»*.¹⁴ Det er livsgrunnlaget for mange. Til sammenligning tjener Østfold Energi store penger. Ifølge årsrapporten for 2025 hadde de et årsresultat etter skatt på 279 MNOK, og bare i de siste 5 årene har de tjent inn nærmere 1900 MNOK etter skatt.¹⁵

Nye krav ang. ytterligere konsesjonsbrudd:

- Økt minstevannføring i Mørkedøla da takrennesystemet og pumpestasjonen i Mørkedøla, har en betydelig negativ påvirkning på restvannføringen i vassdraget.
- Helhetlig sesong- og miljøtilpasset vannføring langs hele vassdraget, spesielt mellom Stuvane til Sjurhaugfoss, og ovenfor Sjurhaugfoss iht. økt fiskeproduksjon.
- Installasjon av fungerende telleapparater i alle laksetrapper med ukentlige innrapporteringer som er offentlig tilgjengelige.
- Fortsatt bruk av Sælthun vannmerke som referansepunkt for reguleringen.
- Umiddelbar stopp i Østfold Energi og kommunens praksis å drifte Stuvane kraftverk når vannføringen ved Sælthun vannmerke er under 40 m³/s i sommerperioden.
- Fastsetting av spesifikke, forpliktende og etterprøvbare tiltak som sikrer fiskens oppgang til gyteholene mellom Sælthungjelet og Sjurhaugfoss.
- Vurdering av vannføringsbehovene ovenfor Sjurhaugfoss for å etablere fisken helt opp til Heggfoss.
- Rettslig vurdering av gjennomføringen av nye anlegg i vassdraget uten den forutgående forankringen hos Lærdal kommune og Lærdal Elveeierlag som Lærdalsavtalens § 10 krever.
- Etablering av en avdeling for fjellfisk/ innlandsørret, med deltagelse av Lærdal Elveeierlag, slik konsesjonen krever. Videre deltagelse av Lærdal Elveeierlag i forvaltningen av vassdraget, med forankring i Lærdalsavtalen.
- Vurdering av det finansielle og økonomiske tapet i lokalsamfunnet, veid opp mot fortjenestene til Østfold Energi og kommunen.
- Vurdering av tap av annen lokal verdiskaping, naturverdier og rekreasjonsverdier i vassdraget som følge av kraftverkreguleringen.

¹⁴ <https://www.nationen.no/laksefiske-skaper-milliardverdier-i-distriktene/s/5-148-309317>

¹⁵ Årsrapporter, Østfold Energi, 2021-2025. Tilgjengelige her: <https://www.ostfoldenergi.no/om-ostfold-energi/finansiell-informasjon/rapporter/>

Tabell 1: Oppsummering av ytterlige konsesjonsbrudd gjennom årene

Beskrivelse av brudd	Gjeldende konsesjonsvilkår som brytes	Betydning
Vannføring i juli 2026 under gjeldende minstevannføringskrav ved Mørkedøla pumpestasjon, mens vann i et nesten fullt Eldrevatn ble holdt igjen.	Olje- og energidepartementet fattet det endelige vedtaket om å gi konsesjon til prosjektet den 20.04.2018, med minstevannføring på 0,32 m ³ /s. Videre skal Mørkedøla ikke pumpes dersom vannføringen ved Sælthun vannmerke er under 20 m ³ /s i perioden 15.06 - 31.08. ¹⁶	Lav restvannføring, under minstevannføringskravet, i Mørkedøla og Lærdalselva. NVE: «En forutsetning for utnyttelsen av kraftressursene i vassdraget har vært at lakse- og sjørretbestanden skal ivaretas på en tilfredsstillende måte, både som miljøfaktor og som ressursgrunnlag» https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak/?id=6787&type=V-1
Manglende og mangelfull telling av fiskeoppvandring.	Konsesjonens punkt 13 b): «Konsesjonæren plikter å bygge og vedlikeholde laksetrupper på strekningen fra og med Sjurhaugfossen til Heggfossen (...). Trappene skal utstyres med telleapparater.»	Sammenhengende sesonger uten tellerdata gjør det umulig å dokumentere faktisk oppvandring og vanskeligere å kvantifisere effekten av vannføringsregimet
Stengt omløpstunnel ved Byrkjo skjuler brutt minstevannføring målt ved Sælthun. Sideløpet ved Byrkjo ble stengt og luken fjernet – i strid med konsesjonsvilkårene – og minstevannføringsmålingen ble deretter flyttet til nedstrøms Stuvane.	Lærdalsavtalen: 10 m ³ /s, som <u>vintervannføring</u> , målt ved Sælthun vannmerke og omløpstunnelen til sammen, «fra 1. oktober til vårflommene kommer i april», skal sikres ut fra omløpstunnelen ved Byrkjo nederst i Sælthungjelet — som summen av målt vannføring på Sælthun og vann sluppet fra tunnelen.	Når omløpstunnelen nå er stengt, må vannføringen målt på Sælthun alene være over 10 m ³ /s for at minstevannføringen ned til Stuvane skal være oppfylt. Ved bruk av Båthølen som målepunkt telles vann som tilføres elva mellom Sælthun og Båthølen (bl.a. sideelva Nivla — og skjuler dermed at vannføringen forbi Sælthun er for lav.
Gjeldende vilkår for ytterligere tiltak er oppfylt — men intet er pålagt	Konsesjonsvilkårenes punkt 13 e): «Dersom det (...) viser seg at lakse- og sjøaurebestanden i Lærdalselva går vesentlig tilbake sammenlignet med	Bestandene er redusert med ca. 70 % sammenlignet med tiden før regulering — en vesentlig tilbakegang etter vilkårenes egen ordlyd.

¹⁶ Det har ikke vært mulig å verifisere dette, da det pr. i dag ikke har vært mulig å få tak i pumpedataene fra Mørkedøla.

Beskrivelse av brudd	Gjeldende konsesjonsvilkår som brytes	Betydning
	forholdene i vassdraget i uregulert tilstand (...), plikter konsesjonæren (...) å treffe de ytterligere tiltak til opphjør av lakse- og sjøaurebestanden som Landbruksdepartementet fastsetter.»	Både Revisjonsdokumentet og Påleggsvedtaket fra Miljødirektoratet erkjenner i praksis at bestandene har gått vesentlig tilbake, blant annet gjennom stengt laksefiske og sterkt regulert sjørretfiske. Likevel er ikke «ytterligere tiltak», som punkt 13 e) forutsetter, blitt fastsatt av Landbruksdepartementet/ Miljødirektoratet. Dette svekker bestemmelsens grunnleggende formål: å sikre bestandenes reelle beskyttelse når reguleringen viser seg å skade dem vesentlig.
Gjeldende vilkår for ytterligere tiltak er oppfylt — men intet er pålagt. Nye anlegg (Mørkedøla, Gravdalen) er gjennomført uten elveeierlagets forhåndsgodkjenning, i strid med Lærdalsavtalen.	Lærdalsavtalens § 10: «Konsesjonæren forplikter seg til ikke å søke konsesjon på ytterligere reguleringer i vassdraget uten de berørte parter (Lærdal kommune og Lærdal Elveeigarlag) samtykke.»	Mørkedøla pumpestasjon: Elveeierlaget protesterte på søknaden med hjemmel i Lærdalsavtalens § 10, blant annet fordi tiltaket ikke var vurdert sammen med de allerede omfattende kraftreguleringene i vassdraget. Miljødirektoratet frarådte selv at det ble gitt tillatelse. Gravdalen kraftverk: Elveeierlaget protesterte tilsvarende med hjemmel i § 10. Prosjektet har i tillegg forårsaket langvarig forurensning av elva i anleggsperioden, og bidrar løpende til økt vintertemperatur nedstrøms. Begge sakene illustrerer at regulanten søker om og gjennomfører nye anlegg i vassdraget uten den forutgående forankringen hos Lærdal kommune og Lærdal Elveeigarlag som Lærdalsavtalens § 10 krever.
Avdelingen for fjellfisk/ innlandsørret ble aldri etablert	Lærdalsavtalens § 12 (a): «Konsesjonæren utstyrer dessuten klekkeriet med en avdeling for innlandsørret med kapasitet tilpasset Lærdalsvassdragets behov.» Konsesjonsvilkårenes punkt 13 a) 2: «[Konsesjonæren plikter] å bekoste eller foreta utsetting av yngel av laks og sjøaure, samt yngel og/eller settefisk av innlandsaure.»	Både Lærdalsavtalen og konsesjonsvilkårene forutsetter en egen avdeling for innlandsfisk (fjellfisk/innlandsørret) ved klekkeriet, med kapasitet tilpasset vassdragets behov. Denne avdelingen er aldri etablert — klekkeriet har kun driftet kultivering av laks og sjørret. Fjellfisken som likevel settes ut er istedet kjøpt inn utenfra, og som ligger utenfor Lærdalselvas eget nedslagsfelt. Utsetting av fisk fra klekkerier utenfor vassdragets eget nedslagsfelt er ikke anbefalt praksis, av hensyn til den lokale stammens genetiske integritet. Fjellfisk/innlandsørreten i de øvre delene av vassdraget har dermed ikke fått den kompenserende, stedsne kultivering konsesjonen forutsatte helt siden 1966.
Drifting av Stuvane kraftverk. Stuvane må ses i sammenheng med Borgund kraftverk da de er	Lærdalsavtalens § 10: «Konsesjonæren forplikter seg til ikke å søke konsesjon på ytterligere	Tap av det nødvendige vannet ved Sjurhaugfoss og Sæltungjelet i sommerperioden og inn mot gytesesongen. For lav vannføring fra juni tom. august stopper oppgangen forbi Sæltungjelet. Det samme skjer når

Beskrivelse av brudd	Gjeldende konsesjonsvilkår som brytes	Betydning
driftsintegrert. Stuvane skal være et rent vinterkraftverk. Sommerdriftsgrensen har blitt ensidig senket fra 40 til 25 m ³ /s, ifølge en utenom konsesjonen privatrettslig avtale, uten fiskerifaglig vurdering eller elveeierlagets godkjenning.	<i>reguleringer i vassdraget uten de berørte parters (Lærdal kommune og Lærdal Elveeigarlag) samtykke.»</i>	Østfold Energi reduserer vannføringen fra starten av september og frem til gytingen i oktober/november.

6. Reviderte konsesjonsvilkår må være spesifikke, forpliktende og etterprøvbare

Under befaringen ble det understreket at vilkår i en revidert konsesjon må være spesifikke, forpliktende og etterprøvbare. Det ble også påpekt at standardvilkårene som Østfold Energi skisserer i revisjonsdokumentet ikke oppfyller dette og er 'for lodne'. Kommentarene var knyttet til politiets henleggelse i 2020 av NVEs anmeldelse av Østfold Energis brudd på manøvreringsreglementet, der politiet mente konsesjonskravene var utydelige.

Selv om relevante standardvilkår er pålagt av Miljødirektoratet tar de ikke for seg hovedproblemene som er knyttet til Østfold Energis manøvreringsregime og driftspraksis. Derfor har vi fokusert på vannføringsbehovene i dette innspillet. Vi ønsker å være hjelpelige i så måte. Vi noterer dog at Miljødirektoratet motsier seg selv. På den ene siden erkjenner de at endringer i vannføringsregimet har påvirket produksjonen av fisken, sedimenttransport, og hydromorfologien sterkt negativt. På den annen side overser de vannføringsregimet i påleggsbrevet til Østfold Energi.

Å innføre standardvilkår uten krav om endrede og tilpassede vannføringer er å se bort fra alle observasjoner og erfaringer som er gjort siden oppstart av Borgund kraftverk. Vi har i dag et godt nok kunnskapsgrunnlag til å kunne formulere spesifikke, forpliktende og etterprøvbare tiltak. Bortsett fra strekningen ovenfor Sjurhaugfoss vet vi samlet mye om påvirkningen av reguleringen og behovene som kan rettlegge reviderte konsesjonsvilkår.

Vannføringstiltak er nødvendig. Relevante krav og forslag er gitt av mange i høringsuttalelser. Et bedre tilpasset manøvreringsregime kan iverksettes umiddelbart.

I vår høringsuttalelse i mai 2026 stilte vi spesifikke og etterprøvbare krav. Vi vektlegger også uavhengighet, deltagelse, og samarbeid i forvaltningsprosessen som følger. Vi har sett oss nødt til å være tydelige på viktigheten av forbedrede tilsynsrutiner og rapporteringer.

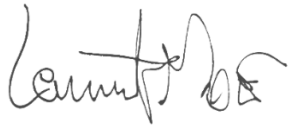
7. Innsyn i beslutningsprosessen

Under befaringen stilte vi spørsmål om beslutningsprosessen som NVE kommer til å følge fremover. Den er naturligvis av stor interesse. I den sammenhengen stiller vi krav til innsyn, som følger:

- Hvilke forskrifter som overstyrer vedtaksprosessen og de endelige beslutningene.
- Hvilke metoder som anvendes.
- Hvilke verktøy som brukes, og hvilken hensikt de har.
- Hvilke allmenne og private interesser som er tatt med, og kriterier som er brukt.
- Alternative scenarioer som blir vurdert.
- Detaljer rundt evt. vektlegging, poengtildeling og rangering for å sammenligne ulike alternativer.
- Saksutredninger, journaler, rapporter, brev og e-poster mellom partene som dekker behandlingen av saken og begrunnelser til vedtak.

Dersom kravet blir helt eller delvis avslått, ber vi om en skriftlig begrunnelse med presis henvisning til aktuell lovhome for avslaget, samt informasjon om klageadgang.

Med hilsen,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Lennart Moe' in a cursive style.

Lennart Moe

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Henning Moe' in a cursive style.

Henning Moe